

Sundbyberg 2019-06-27

Dnr.nr: M2019/00661/S

Till:

m.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia Gunilla Blomquist

Vår referens

Mia Ahlgren

Remissvar Agenda 2030 och Sverige SOU2019:13

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 44 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Delegationen för Agenda 2030 har i sitt slutbetänkande föreslagit att det ska finnas en starkare politisk förankring av de sju globala mål som FN tagit fram i bred samverkan. Förslagen omfattar bland annat ett nationellt mål, koppling till budgetpropositionen, en kommitté som ska utvärdera genomförandet och ett så kallat handslag med SKL om genomförande på regional och kommunal nivå.

Funktionsrätt Sverige anser att förslagen saknar prioriteringar och tydlig koppling till mänskliga rättigheter. Det krävs för att helheten i de tre dimensionerna ska genomsyra hållbar utveckling. Utmaningarna med ökande klyftor rör alla mål om inkludering. Den negativa utvecklingen visar sig tydligt när det gäller ökad risk för fattigdom för personer med funktionsnedsättning. Det behövs ett tydligt politiskt ledarskap som vågar lyfta utmaningarna och lösa dem tillsammans med oss som representerar människor som lämnas utanför.

Funktionsrätt Sverige ser en möjlighet att tillstyrka många av förslagen under förutsättning att det sker en direkt koppling mellan hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. Vi lämnar också konkreta förslag som rör frågor som rör indikatorer och upphandling.

Agenda 2030 och funktionsrätt

Redan under förberedelserna inför agendan, post-2015, började hållbarhetsmålen kopplas till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, funktionsrättskonventionen. Den modernaste konventionen är på många sätt en modell för den inkluderande delen av agendan, och för löftet att **Ingen ska lämnas utanför**. Konventionen förhandlades fram tillsammans med representanter för rättighetsbärarna, och alla 178 stater, inklusive EU, som antagit den, ska säkerställa aktiv involvering i beslut.

Universell utformning handlar om att allt nytt ska utformas utifrån variationerna i den mänskliga mångfalden. Detta ska ske i en samskapande process för att uppnå **tillgänglighet** – där människor har tillgång till, förstår och kan använda det som är till för allmänheten, inklusive tillgång till hälso- och sjukvård, utbildning och arbete.

Implementeringen av Agenda 2030 i Sverige har misslyckats med att sätta fokus på utmaningarna och att aktivt involvera organisationer som representerar människor som riskerar att lämnas utanför. Istället urholkas kunskap om rättigheter och klyftorna i samhället ökar, i synnerhet för personer med funktionsnedsättning. Trots kritik från FN och Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter har inga åtgärder stoppat den negativa trenden.

Funktionsrätt Sverige representerar de minst 20 procent av befolkningen som riskerar att lämnas utanför de flesta av de globala målen, både i Sverige och internationellt. Vi samarbetar med den globala rörelsen, inom EU och med andra aktörer inom FN-systemet och med bland annat standardisering.

Utredningens arbete och process

Sedan den dagen regeringen lanserade arbetet med agendan har Funktionsrätt Sverige anmält intresse för att delta i arbetet och på olika sätt bidragit. Vi har varit inbjudna till några av delegationens inledande möten, men sedan sammansättningen ändrades i delegationen har vi inte haft några kontakter. Vi har sökt kontakt med ansvariga ministrar men blivit hänvisade till olika ministrar på Socialdepartementet. Trots att vi inte varit med i beslut och prioriteringar har vi fortsatt bidra med inspel och skrivelser med helhetsperspektiv.

Övergripande ställningstagande

Sverige måste prioritera inkludering och jämlikhet för människor som hamnar längre och längre efter, stärka säkerställande av mänskliga rättigheter och skapa synergier mellan hållbar utveckling, MR och EU:s planeringstermin. Hittills har Sverige prioriterat det man redan är bra på och ignorerat de största utmaningarna.

Engagemanget som uppmuntras har handlat om kvantitet – många organisationer ska välja mål och visa vad de bidrar med. Vilket gör att de flesta säger, även kommuner, att ”vi behöver bara bli bättre på att visa vad vi redan gör”. Nationella indikatorer för uppföljning är också inriktade på vad som redan finns och vet. När vi frågar om arbete med tillgänglighet i upphandling, ojämlikhet inom flera målområden saknas systematiskt arbete, kunskap och koppling till arbete med Agendan.

Delegationen har valt att prioritera **hur** frågorna ska styras, **inte vad** som behöver prioriteras. Det leder till att förstärka den nuvarande trenden att det blir fritt valt att välja vad man prioriterar och lägga in i hållbar utveckling – även om delegationen betonar att det ska omfatta samtliga tre dimensionerna miljömässig, sociala och ekonomiska. Eftersom de flesta dokument och mål som rör hållbar utveckling är kopplade till miljö, behöver de återspegla den utveckling av hållbar utveckling som tydligt kopplar till mänskliga rättigheter¹ och inkludering som de globala målen i Agenda 2030 innebär.

Mänskliga rättigheter är inte fritt valt arbete. Frågor om universell utformning och tillgänglighet berör alla tre dimensioner av hållbar utveckling. Mänskliga rättigheter måste integreras som en del av hållbar utveckling. Sverige får till exempel rekommendationer från FN om prioriteringar. Den processen behöver konkret kopplas samman med genomförandet av agendan. **Ett samhälle för alla får inte stanna vid fagert tal som illustreras vackra ord om delaktighet och färggranna ikoner.**

Risken för fattigdom för personer med funktionsnedsättning ökar mest i Sverige jämfört med resten av Europa. Den psykiska ohälsan bland unga har dubblats de senaste åren. Unga människor med funktionsnedsättning har inte tillgång till god utbildning eller arbete. 1600 människor har förlorat personlig assistans. Beroendet av försörjningsstöd ökar, och förutsättningar att utkräva rättigheter är nästintill omöjligt utan finansiering för juridiskt ombud.²

Om inte Sverige lyckas att inkludera människor som riskerar att lämnas efter, prioritera, samordna komplexa processer mellan hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och EU:s gemensamma mål, så kommer klyftorna att öka. Sverige kommer inte nå målen. Det går inte att blunda för utmaningarna.

---

¹ Ett exempel på kopplingar mellan MR och globala målen, dessa har fördjupats. https://www.ohchr.org/Documents/Publications/Session5_OHCHR_SDG_HR_Table.pdf

² Källor och referenser finns samlade i vårt [inspel till FN 2018](#), Funktionsrätt Sverige remissvar SOU 2019:13

Synpunkter på förslag

5.1 Riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030

Funktionsrätt Sverige tillstyrker ett riksdagsbundet mål för Agenda 2030 under förutsättning att det kopplas samman med fullgörande av konventioner för mänskliga rättigheter. I processerna för de konventioner Sverige har antagit finns konkreta prioriteringar som behöver följas. Ett mål behöver tydliggöra vad som behöver prioriteras.

5.2 Agenda 2030 i den statliga budgeten

Funktionsrätt Sverige tillstyrker koppling mellan indikatorer och budget under förutsättning att indikatorerna kopplas till mänskliga rättigheter och tas fram i en samskapande process där vi är involverade. Det saknas indikatorer som rör personer som riskerar att lämnas utanför. Vi har lämnat förslag³, men enligt SCB kommer endast myndigheter involveras i det fortsatta arbetet med indikatorer. FN har kommit längre både med process och förslag till flera indikatorer som ser till både hållbarhetsmålen och mänskliga rättigheter⁴.

FN har rekommenderat Sverige att ta fram indikatorer för uppföljning av rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Men istället har Myndigheten för Delaktighet försämrat uppföljning av resultat utan att involvera funktionsrättsorganisationer. SCB och MFD har själva ändrat frågeställningar om funktionsnedsättning så att statistik inte går att jämföra över tid, vilket bland annat rör ökad risk för fattigdom inom Eurostat⁵. Det stora problemet med ökande klyftor i samhället måste prioriteras och kopplas till indikatorer i budgetarbetet.

6.1 En Agenda 2030-kommitté t.o.m. 2030

Funktionsrätt Sverige tillstyrker en oberoende granskande kommitté med representation från barn och unga, men den måste även omfatta representation med kompetens och erfarenhet av funktionsrätt är nödvändig för att nå målen om inkludering och jämlikhet.

7.1 Agenda 2030 i det förvaltningspolitiska målet

Funktionsrätt Sverige anser att det förvaltningspolitiska målet måste kopplas till mänskliga rättigheter och rättssäkerhet. När det gäller begreppet tillgänglighet måste det tydliggöras att det alltid omfattar variationer i hela den mänskliga mångfalden av befolkningen. Tillgänglighet finns som begrepp i flera sakpolitiska mål men lösningar

---

³ Skrivelse till SCB om förslag till nationell indikatorer <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2019/03/Synpunkter-p%C3%A5-nationella-indikatorer-f%C3%B6r-statistisk-i-uppf%C3%B6ljning-av-Agenda-2030.pdf>

⁴ Utkast och fortsatt process för framtagande av indikatorer från FN <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Disability/Pages/EUAndOHCHRProjectBridgingGapI.aspx>

⁵ Epost från tjänsteman på SCB, 2019

utvecklas inte utifrån variationer i den mänskliga mångfalden, universell utformning behöver även kopplas till mål.

7.2 Ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen
Funktionsrätt Sverige anser att kopplingen mellan de tre dimensionerna av hållbar utveckling ska kopplas till mänskliga rättigheter och den fördjupade beskrivningen av tillgänglighet utifrån hela befolkningen även i myndighetsförordningen.

7.3 Stärkt samordningskapacitet för genomförandet av Agenda 2030

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förstärkt samordning i regeringskansliet under förutsättning att det kopplas tydligare till mänskliga rättigheter. Ett tydligt ledarskap och inkluderande processer där statsråden med samordningsansvar träffar representanter från funktionsrättsrörelsen för att öka kunskapen om utmaningarna.

7.4 Stärkt kunskap i statsförvaltningen

Funktionsrätt Sverige tillstyrker behovet av stärkt kunskap, med prioritering på områden där utmaningarna är som störst kopplat till ökande klyftor, tillgänglighet, universell utformning och mänskliga rättigheter. Kunskaper har sjunkit de senaste 10 åren i många delar av offentlig sektor.

7.5 Hållbar upphandling i staten

Funktionsrätt Sverige anser att staten ska prioritera hållbar upphandling som säkerställer att offentliga medel används för att inkludera hela den mänskliga mångfalden i befolkningen. Det gäller allmänhet och även inköp som rör anställda i offentligt finansierad verksamhet. Det saknas kunskap, stöd, uppföljning och säkerställande av att offentliga medel faktiskt bidrar till ökad inkludering.

FN efterfrågade redan 2014 systematiska krav på tillgänglighet och uppföljning i avtal om offentlig upphandling. Istället för att följa rekommendationen ser vi att sektorsmyndigheter som Boverket motverkar gemensamma krav i standarder som utvecklats inom EU för upphandling⁶. Även Myndigheten för Delaktighet har lämnat flera standardiseringsprocesser, trots att deras instruktionen rör standarder. Sverige har genom funktionsrättskonventionen åtagit sig att ta fram obligatoriska tillgänglighetsstandarder, tillsammans med organisationer och andra intressenter och samverka internationellt⁷. Istället utvecklar myndigheter egna riktlinjer som inte lever upp till konventioner om mänskliga rättigheter. När vi har ställt frågor om

---

⁶ Brev till SIS kommitté TK453 om tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö, 2019.

⁷ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 9 med förtydligande i allmän kommentar 2.

ramavtal har kraven inte handlat om tillgänglighet, utan användbarhet och i ramavtal för kommuner och regioner ställs inga krav alls⁸.

Tillgänglighetskrav i upphandling är ett skall-krav i EU:s upphandlingsdirektiv medan miljömässiga krav uppmuntras. Sverige har en lång tradition när det gäller framtagande och användning av miljömässiga krav. Erfarenheterna kan användas för att säkerställa att hållbar upphandling faktiskt omfattar alla tre dimensioner.

EU har tagit fram en standard för Tillgänglighet genom universell utformning SS/EN17161⁹ som lägger grunden till att integrera frågorna i organisationer på samma sätt som många arbetar med miljömässig hållbarhet. Denna är i linje med Funktionsrättskonventionen och riksdagens fastslagna mål för funktionshinderpolitiken. Den bör spridas och användas i kvalificeringskrav i kombination med övriga standarder för tillgänglighet. Vi medverkar gärna i att ta fram stöd och processer för att öka kunskap och uppföljning.

7.6 Hållbar utveckling i de offentliga utredningarnas arbete **Funktionsrätt Sverige tillstyrker ändring av kommittéförordningen under förutsättning att den även omfattar mänskliga rättigheter.**

Redan 2010 föreslog delegationen för mänskliga rättigheter, SOU 2010:70¹⁰ ändring av kommittéförordningen. Ändringen som rör de folkrättsliga åtaganden Sverige har gjort genom att ratificera konventioner om mänskliga rättigheter måste prioriteras, men kan givetvis även koppla till hållbar utveckling.

8.1 Agenda 2030 i finansieringen av forskning och innovation **Funktionsrätt Sverige tillstyrker under förutsättning att finansieringen kopplas till universell utformning som en del av utmaningsdriven forskning och innovation.** Detta är ett åtagande i artikel 4 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som rör alla som riskerar att lämnas utanför på grund av olikheter, inte minst i samband med AI och beslutsfattande som baserar sig på insamlade data. Vi ser också stora möjligheter med det som inom EU kallas mission-oriented innovation¹¹. Vi anser att alla

---

⁸ Epostkommunikation hösten 2018.

⁹ Standarden EN 17161 Tillgänglighet genom universell utformning <https://www.sis.se/produkter/miljo-och-halsoskydd-sakerhet/ergonomi/ss-en-171612019/>

¹⁰ Se författningsförslag <https://www.regeringen.se/contentassets/3da10d176fae4352bd4ee41b4bbd971a/ny-struktur-for-skydd-av-manskliga-rattigheter-sou-201070>

¹¹ Se till exempel https://ec.europa.eu/info/designing-next-framework-programme/mission-oriented-policy-next-research-and-innovation-framework-programme_en

offentliga medel ska användas för att inkludera, och inte exkludera delar av befolkningen.

8.2 Stärk kompetensen om hållbar utveckling hos dagens och morgondagens yrkesverksamma

Funktionsrätt Sverige tillstyrker om det görs ett förtydligande att koppla samman detta med kompetens om mänskliga rättigheter. Särskilt angeläget när det gäller Funktionsrätt där kunskapen är oerhört eftersatt i relation till exempelvis barnrätt.

8.3 Stärk barns och ungas kunskap om Agenda 2030

Funktionsrätt Sverige tillstyrker under förutsättning att kunskap om Agenda 2030 kopplas till funktionsrättskonventionen och att funktionsrättsrörelsen är med i framtagande av hur detta ska göras.

9.1 Genomslaget för Agenda 2030 behöver stärkas i fler kommuner och landsting

Funktionsrätt Sverige tillstyrker behovet av att stärka genomslaget i kommuner och landsting under förutsättning att det görs prioriteringar med koppling till funktionsrätt och universell utformning.

9.2 Ett handslag mellan regeringen och SKL

Funktionsrätt Sverige tillstyrker under förutsättning att ett handslag kopplas till åtaganden i Funktionsrättskonventionen, förslag från FN till rekommendationer och en process där funktionsrättsrörelsen är aktivt involverade i beslutsprocesserna.

9.3 En regional tillväxt som bidrar till hållbar utveckling

Funktionsrätt Sverige tillstyrker under förutsättning att tillgänglighet och universell utformning prioriteras. EU:s regionalfond ska säkerställa tillgänglighet och universell utformning enligt den förordning som har gällt för strukturfonderna, men endast ESF som ansvarar för Socialfonden har genomfört det, inte Tillväxtverket som ansvarar för Regionalfonden. Regeringen har ansvar för genomförande.

9.4 Länsstyrelsens roll och regional samverkan i arbetet med Agenda 2030

Funktionsrätt Sverige tillstyrker under förutsättning att Länsstyrelsernas roll kopplas samman med samordning för mänskliga rättigheter och utmaningarna med att säkerställa likhet över landet. I detta arbete ska regionala och kommunala funktionsrättsorganisationer involveras och stärkas i enlighet med Funktionsrättskonventionen.¹²

9.5 Hållbar upphandling i kommuner och landsting

---

¹² I enlighet med konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning artikel 4.3 och 33.3 med förtydligande i allmän kommentar 7

Funktionsrätt Sverige tillstyrker under förutsättning att krav på tillgänglighet och universell utformning prioriteras. Se vidare synpunkter på 7.5. Krav gäller givetvis alla offentliga medel, vilket också är tydligt i kritik från FN.

10.1 Nationellt Agenda 2030-forum

Funktionsrätt Sverige tillstyrker under förutsättning att röstbärandeorganisationer som företräder delar av befolkningen som riskerar att lämnas utanför prioriteras. Förutsättningarna att komma till tals och vara aktivt involverade i beslut är nödvändig för att säkerställa anser att processen att alla kommer till tals för att hitta lösningar på de utmaningar som måste prioriteras i inspel till Högnivåmöten i FN.

10.2 Regionala Agenda 2030-forum

Funktionsrätt Sverige tillstyrker under förutsättning att regionala och kommunala företrädare aktivt involveras i regionala processer. Kompetensutveckling, resurser och aktiv involvering för att uppmuntra att utmaningar kommer upp till ytan och leder till förändringsprocesser, istället för att visa upp färgglada dokument och webbplatser med vackra ord som är långt från innevånarens verklighet.

Samlade synpunkter på förslag i kapitel 11

Funktionsrätt Sverige tillstyrker arbete med hållbar upphandling som riktar sig till näringslivet under förutsättningar att det inkluderar arbete med krav på tillgänglighet och standarder. Den europeiska standarden Tillgänglighet genom universell utformning som nämnts tidigare behöver spridas till det privata näringslivet. Det behövs samarbeten mellan olika intressenter inom användningskedjor för att uppnå tillgänglighet och främja hållbar utveckling.

Förstärkt lagstiftning om mänskliga rättigheter och utökad hållbarhetsrapportering välkomnas. Samtidigt är det staten som har ansvaret för att genomföra MR. Det är därför viktigt att kopplingen inte stannar vid företagen, utan också kopplas till staten och mål 16 om bland annat rättssäkerhet och deltagande i beslutsprocesser.

Med vänlig hälsning

Elisabeth Wallenius
Ordförande, Funktionsrätt Sverige